

Nr 241.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till statens hyresråd; given Stockholms slott den 30 april 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BEAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, GJÖRES.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkten 219, har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till statens hyresråd för budgetåret 1943/44 beräkna ett förslagsanslag av 249,000 kronor. Till grund för denna hemställan låg en av hyresrådet i skrivelse den 23 oktober 1942 gjord preliminär beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår. Sedan rådet numera inkommit med en mera definitiv uppskattning av medelsbehovet, anhåller jag att till fortsatt behandling få upptaga denna anslagsfråga.

Statens hyresråd har enligt lagen den 19 juni 1942 om hyresreglering m. m. till uppgift att centralt pröva vissa frågor, som äga samband med hyresregleringen, främst klagomål över hyresnämndernas beslut. Nämnda lag, som ursprungligen fastställt att gälla till och med den 30 september 1943, har genom lag den 26 mars 1943 erhållit fortsatt giltighet till och med den 30 september 1944. Närmare bestämmelser rörande rådets verksamhet och organisation m. m. hava meddelats i en den 19 juni 1942 (nr 432) för rådet utfärdad instruktion, med däri genom kungörelse nr 116/1943 gjord ändring.

För bestridande av de med statens hyresråds verksamhet förenade kostnaderna har för budgetåret 1942/43 under rubriken statens hyresråd anvisats ett förslagsanslag av 85,000 kronor. Hyresrådets verksamhet har emellertid blivit långt mera omfattande än från början beräknats. I följd därav hava också kostnaderna för rådet blivit vida högre än ursprungligen antagits. Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t för bestridande av rådets verksamhet under löpande budgetår ställt till rådets förfogande ett belopp av tillhoppa 251,000 kronor, varav för tiden 1 november 1942—30 juni 1943 188,000 kronor att disponeras enligt följande av Kungl. Maj:t genom beslut den 30 oktober 1942 fastställda stat:

• Stat.

A. Avlöningar.

1. Arvoden åt ordförande och ledamöter samt suppleanter för dem, <i>förslagsvis</i>	kronor	37,000	
2. Ersättningar till kanslipersonal m. m., <i>högst</i>	»	112,000	149,000

B. Omkostnader.

1. Resekostnads- och traktamentsersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	4,000	
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	35,000	39,000
			<u>Summa kronor 188,000</u>

Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 17 juli 1942 äger hyresrådets ordförande åtnjuta årsarvode med 12,000 kronor. Till ledamot av rådet utgår dels årsarvode med 1,000 kronor, dels ock för varje dag han deltagit i sammanträde med rådet in pleno dagarvode med 20 kronor. I nyssnämnda beslut har Kungl. Maj:t jämväl meddelat föreskrifter rörande ersättning åt suppleant för ordföranden eller ledamot.

I skrivelse den 16 april 1943 har *statens hyresråd* framlagt förslag rörande beräkningen av hyresrådets medelsbehov för nästa budgetår. Hyresrådet har härvid inledningsvis anfört, att det helt naturligt vore förenat med stora vanskligheter att på längre sikt förutsäga omfattningen av ett arbete av den krisbetonade karaktär, varom här vore fråga. En skärpning av läget på bostadsmarknaden komme att medföra ökade arbetsuppgifter för hyresrådet. I detta sammanhang kunde erinras om den promemoria angående införande av behovsprövning på bostadsmarknaden, som ingivits till Kungl. Maj:t av en för ändamålet tillkallad utredningsman. Ett införande av sådan behovsprövning

i enlighet med det till promemorian fogade lagförslaget, komme för hyresrådet att innebära ett mycket stort antal ärenden, delvis av ömtålig natur. Skulle däremot utvecklingen gå mot mera normala förhållanden, borde detta föranleda motsvarande inskränkningar i rådets verksamhet. Hyresrådet nödgades därför förutskicka, att de framlagda beräkningarna måste anses vara approximativa. Det borde också understrykas, att, om arbetsuppgifterna ej kunde hållas inom ramen för de gjorda beräkningarna, det bleve ofrånkomligt för hyresrådet att hos Kungl. Maj:t göra framställning om ytterligare medel.

Hyresrådet framhåller vidare, att omfattningen av hyresrådets verksamhet blivit väsentligt större än vad som ursprungligen antagits, bland annat vid planläggningen av hyresrådets kansli. Hyresrådet har i detta sammanhang lämnat vissa uppgifter rörande antalet hos rådets anhängiggjorda besvärsmål, vilka utvisa, att till och med den 31 mars 1943 inkommit sammanlagt 3,014 sådana mål, varav 1,528 mål expedierats och 127 återkallats. Balansen vid sagda tidpunkt utgjorde således 1,359 mål. Hyresrådet anser det icke vara omöjligt, att antalet inkommande besvärsmål, sedan praxis utbildat sig och hyresregleringslagstiftningens restriktiva karaktär blivit mera allmänt känd, kunde komma att bli lägre än under innevarande budgetår. Då det gällde att beräkna hyresrådets totala arbetsbörda under nästa budgetår, borde man emellertid av olika skäl icke i första hand räkna med någon minskning. Den mycket stora tillströmningen av besvärsmål och svårigheten att på kort tid bygga upp en organisation, som kunde möta denna belastning, hade gjort, att andra viktiga arbetsuppgifter måst tills vidare skjutas åt sidan. Sålunda hade någon upplysningsverksamhet genom konferenser med hyresnämnderna icke kunnat medhinnas. Detsamma gällde med undantag för inspektion av hyresnämnderna i två städer även inspektionsverksamheten. Vidare hade uppgifter angående hyresnämndernas verksamhet icke kunnat inforas och bearbetas. Dessa arbetsuppgifter måste upptagas snarast möjligt, vilket jämväl gällde en statistisk bearbetning av de besvärsmål, vilka inkommit till hyresrådet. Det syntes därför icke opåkallat att beräkna medelsbehovet efter en ytterligare något utvidgad organisation, som skulle kunna medföra dels kortare handläggningstid beträffande besvärsmålen, dels att nu eftersatta arbetsuppgifter skulle kunna upptagas.

Hyresrådet har ansett sig böra i första hand beräkna anslagsbehovet för nästa budgetår från nu angivna utgångspunkter. Emellertid har hyresrådet såsom framgår av det följande jämväl gjort en alternativ uppskattning av anslagsbehovet under antagande, att besvärsfrekvensen skulle mera avsevärt sjunka under den nuvarande.

Vad till en början angår medelsbehovet till *avlöningar* har hyresrådet vid sin beräkning av det för arvoden åt ordföranden, ledamöter och suppleanter erforderliga beloppet upptagit arvodet till ordföranden till oförändrat 12,000 kronor. De fasta arvoden till rådets sex ledamöter hava upptagits med 6,000 kronor. Utgifterna för sammanträdesarvoden har rådet med utgångspunkt från utgifterna för samma ändamål under tiden oktober 1942—mars 1943 uppskattat till i genomsnitt 4,000 kronor i månaden eller

48,000 kronor för hela budgetåret. Till arvoden åt hyresrådets ordförande, ledamöter och suppleanter skulle i enlighet härmed erfordras (12,000 + 6,000 + 48,000) 66,000 kronor.

Vad angår storleken av det för ersättningar till personalen vid hyresrådets kansli m. m. erforderliga beloppet uppgiver hyresrådet, att sagda personal för närvarande utgöres av 1 byråchef, 4 föredragande, 1 notarie, 2 amanuenser, 1 registrator, 3 kontorsbiträden, 1 expeditionsvakt, 5 skrivbiträden och 2 kontorsvakter. Lönerna till nämnda kanslipersonal uppgå för närvarande, enligt vad rådet uppgiver, till 11,355 kronor för månad räknat. Rådet har räknat med att utöver sagda personal en i den ursprungliga organisationsplanen för rådet upptagen sekreteraretjänst, vilken hittills varit obesatt, snarast måste tillsättas. Vidare har rådet ansett erforderligt att anställa ytterligare ett skrivbiträde. Till löner åt kanslipersonalen har rådet för nästa budgetår räknat med ett belopp av 12,655 kronor för månad samt för helt år 152,000 kronor.

Med förmålan att föredragningen av besvärsmål i hyresrådet ombesörjes av, förutom förutnämnda heltidsanställda föredragande, jämväl ett antal tillfälliga föredragande, vilkas antal för närvarande uppgår till fem, har till arvoden åt ifrågavarande tillfälliga föredragande upptagits ett belopp av 750 kronor för månad eller 9,000 kronor för hela budgetåret.

Hyresrådet framhåller, att kansliets kapacitet på grund av ökad arbetsbörda vore i hög grad utnyttjad samt att det inom den nuvarande organisationen finnes små möjligheter att möta en temporär ökning av arbetet eller till överflyttning av arbetsuppgifter vid sjukdom, semester eller annan ledighet. På grund härav måste övertidsarbete tillgripas eller extra skrivhjälp anlitas. Till övertidsersättning, tillfällig skrivhjälp och vikarier borde därför beräknas ett belopp av 9,600 kronor.

Till arvoden åt experter och sakkunniga, vilka hittills under innevarande budgetår dragit en kostnad av 2,300 kronor, har för nästa budgetår beräknats ett belopp av 4,000 kronor.

Vidare har hyresrådet räknat med att visst belopp bleve erforderligt för verkställande av statistiska undersökningar rörande fastighetsomkostnaderna. Hyresrådet framhåller härutinnan, att enligt instruktionen för hyresrådet 2 § mom. e) hyresrådet bemyndigats att pröva och avgöra, huruvida medgivande till generell hyreshöjning finge lämnas jämlikt 5 § lagen om hyresreglering m. m. Beslut i frågan hade fattats dels den 7 juli 1942 för tiden den 1 oktober 1942—den 31 mars 1943, dels den 22 mars 1943 avseende tiden den 1 april 1943—den 30 september 1944. Till grund för beslutet hade vid båda tillfällena främst legat av socialstyrelsen verkställda undersökningar rörande fastighetsomkostnadernas förändring under krigsåren. I hyresrådets stat för innevarande budgetår hade för statistiska undersökningar beräknats 20,000 kronor, varav 18,500 kronor på avlöningsstaten och 1,500 kronor på omkostnadsstaten. Om hyresregleringslagens giltighet förlängdes utöver den 30 september 1944, måste frågan om medgivande till generell hyreshöjning avseende tiden efter nämnda tidpunkt upptagas till behandling. Till grund för beslut i ärendet

måste läggas en statistisk undersökning av socialstyrelsen omslutande även fastighetsomkostnaderna under år 1943. Då denna undersökning borde ha samma omfattning, som den senast verkställda undersökningen, borde i avlöningsstaten för budgetåret 1943/44 för ändamålet upptagas ett belopp av 18,500 kronor.

Hyresrådet har i detta sammanhang erinrat om att rådet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 oktober 1942 framlagt förslag rörande införandet av skyldighet för fastighetsägare i ort, som är hyresreglerad, att lämna vissa uppgifter rörande förändringar i fråga om innehav av bostadslägenhet, vilka erfordrades för bedömandet av läget på bostadsmarknaden. Kostnaderna för blanketter och central bearbetning av dessa uppgifter hade rådet beräknat till 25,000 kronor, varav 15,500 kronor skulle komma att belasta avlöningsanslaget och 9,500 kronor omkostnadsanslaget.

Slutligen har hyresrådet under avlöningsanslaget räknat med ett belopp av 400 kronor till sjukvård m. m. åt befattningshavare vid hyresrådet.

Enligt hyresrådets beräkningar skulle till ersättningar till hyresrådets kanslipersonal m. m. erfordras ett belopp av (152,000 + 9,000 + 9,600 + 4,000 + 18,500 + 15,500 + 400) 209,000 kronor.

Till avlöningar till hyresrådet skulle sålunda erfordras inalles (66,000 + 209,000) 275,000 kronor.

Vad angår hyresrådets medelsbehov för bestridande av rådets *omkostnader* framhåller rådet, såvitt angår det för rese- och traktamentsersättningar erforderliga beloppet, att redan gjorda erfarenheter utvisade, att överläggningar med hyresnämnderna i olika delar av landet och inspektion av deras verksamhet vore i hög grad påkallade. Hyresrådet har på grund härav räknat med att resekostnaderna komme att bli större än de antagits komma att bli för innevarande budgetår. För ifrågavarande ändamål har hyresrådet därför beräknat ett belopp av 12,000 kronor.

Under posten till expenser har hyresrådet till inköp och underhåll av inventarier räknat med samma belopp per månad som för innevarande budgetår eller 400 kronor, utgörande för hela budgetåret 4,800 kronor. Tryckningskostnaderna har hyresrådet uppskattat till 500 kronor per månad eller 6,000 kronor per år. Hyresrådet framhåller emellertid, att statsverkets nettoutgifter för ändamålet ej komme att uppgå till detta belopp, då medel, som inflöte genom försäljning av formulär och cirkulär m. m. till hyresnämnderna, komme att inlevereras till statsverket. För den gångna tiden hade inlutit ett belopp av cirka 1,300 kronor. I utgifter för telefon och telegram har beräknats 4,000 kronor.

Under posten till expenser har rådet vidare såsom en delpost till övriga utgifter upptagit 3,700 kronor till lyse och städning, 7,200 kronor till skrivmaterialier och dylikt, 1,500 kronor till expenser för socialstyrelsens förutnämnda undersökning rörande fastighetsomkostnaderna, samt 9,500 kronor till blanketter och bearbetning av uppgifter sammanhängande med den föreslagna omflyttningsstatistiken. Hyresrådet har under berörda delpost jämväl upp-

tagit ett belopp av 4,000 kronor avseende kostnader för överläggningar med hyresnämnderna. Rådet framhåller, att rådet i sin egenskap av tillsynsmyndighet över hyresnämnderna borde tillse att dessa handlägga ärendena med största möjliga enhetlighet. Vidare borde rådet lämna nämnderna erforderliga råd och anvisningar och även inhämta deras erfarenheter rörande hyresregleringslagens tillämpning och därmed sammanhängande frågor. Detta torde lämpligast ske genom anordnande av överläggningar med hyresnämnderna. Hyresrådet ville i detta sammanhang erinra om att andra lagutskottet i sitt utlåtande nr 15 till årets riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av hyresregleringslagen understrukt betydelsen av dylika överläggningar för åstadkommande av större enhetlighet rörande lagstiftningens tillämpning. Inom hyresrådets kansli hade utarbetats en preliminär plan härför, upptagande sådana överläggningar i ett tiotal orter. Hyresrådet ansåge, att kostnaderna för hyresnämnds representation vid hyresrådets konferenser utgjorde sådan kostnad för nämndens verksamhet, som skulle gäldas av kommunen. Denna uppfattning hade också delats av departementschefen i nämnda proposition. Hyresrådets utgifter för konferenserna skulle därför inskränka sig till kostnaderna för lokalhyra och tekniska arrangemang i övrigt. Rese- och traktamentsersättningar för hyresrådets representation vid dessa överläggningar borde belasta reseanslaget. Slutligen har hyresrådet räknat med ett belopp av 5,000 kronor till diverse andra utgifter. Till övriga utgifter skulle sålunda erfordras (3,700 + 7,200 + 1,500 + 9,500 + 4,000 + 5,000) 30,900 kronor.

Posten till expenser har hyresrådet i enlighet härmed upptagit till (4,800 + 6,000 + 4,000 + 30,900) 45,700 kronor eller i runt tal 46,000 kronor.

För bestridande av hyresrådets omkostnader skulle sålunda enligt hyresrådets beräkningar behöva anvisas (12,000 + 46,000) 58,000 kronor.

Som förut framhållits har hyresrådet emellertid ansett sig böra beräkna rådets medelsbehov även med utgångspunkt från en något reducerad arbetsbörda jämfört med innevarande budgetår. Hyresrådet påpekar, att rådet härvid gjort det antagandet att besvärshäufigheten skulle gå ned så avsevärt, att den huvudsakligen med besvärsmål sysselsätta personalen skulle, även om den delvis måste komma att tagas i anspråk för andra uppgifter, kunna minskas med en tredjedel. Även antalet sammanträden skulle då komma att minskas betydligt.

Enligt detta senare alternativ har hyresrådet, såvitt angår utgifterna för *avlöningar*, ansett beloppet för sammanträdesarvoden kunna minskas till 36,000 kronor, varför till arvoden åt ordföranden, ledamöter samt suppleanter för dem skulle erfordras (12,000 + 6,000 + 36,000) 54,000 kronor. Medelsbehovet till avlöningar till kanslipersonal har hyresrådet ansett kunna nedräknas med belopp, motsvarande avlöningskostnaderna för en à två föredragande, två biträden och en kontorsvakt eller från 152,000 kronor till 123,000 kronor. Till ersättningar till kansliets personal m. m. skulle i så fall erfordras 180,000 kronor och till avlöningar i allt 234,000 kronor.

I fråga om det för *omkostnader* erforderliga beloppet räknar hyresrådet med en minskning av posten till expenser från 46,000 kronor till 43,000 kronor. Då rese- och traktamentskostnaderna beräknats till oförändrat belopp, 12,000 kronor, komme omkostnaderna att belöpa sig till (12,000 + 43,000) 55,000 kronor.

Hyresrådet framhåller, att den uppskattning av arbetsbelastningen, som lagts till grund för sist angivna beräkning av medelsbehovet, torde vara den mest optimistiska, som nu rimligen kunde göras. För sin del nödgades hyresrådet antaga, att det första alternativet komme närmare verkliga förhållandet.

Under åberopande av det anförda har hyresrådet hemställt, att för bestridande av kostnaderna för rådets verksamhet under nästa budgetår måtte anvisas *dels* 275,000 kronor för arvoden och avlöningar, *dels ock* 58,000 kronor till omkostnader.

Hyresrådet har, som nämnts, framlagt två alternativa beräkningar rörande rådets medelsbehov för nästa budgetår. Enligt det första alternativet har rådet räknat med att antalet till rådet inkommande besvärsmål ej komme att undergå några mera avsevärda förändringar under nästa budgetår. Med hänsyn till att vissa andra å rådet ankommande arbetsuppgifter, som hittills ej alls eller endast delvis medhunnits, framdeles komme att kräva mera arbete har rådet emellertid ansett sig böra räkna med att behov komme att förefinnas av viss ytterligare personal. Enligt detta alternativ, vilket rådet för sin del ansett närmast komma att motsvara verkliga förhållandet, har rådet uppskattat medelsbehovet till för avlöningar 275,000 kronor samt för omkostnader 58,000 kronor. Uppskattningen av medelsbehovet enligt det andra alternativet har gjorts under antagande, att antalet besvärsmål skulle nedgå ganska avsevärt samt att rådets totala arbetsbörda i följd härav komme att något reduceras under nästa budgetår. Under sagda förutsättning har rådet ansett att till avlöningar skulle erfordras 234,000 kronor samt till omkostnader 55,000 kronor.

Departements-
chefen.

För egen del finner jag sannolikheten tala för att antalet hos hyresrådet anhängiggjorda besvärsmål kommer att ej oväsentligt nedgå under nästa budgetår. Det synes därför ej omotiverat att räkna med att rådets arbetsbörda kommer att bliva något mindre i fortsättningen än vad hittills varit fallet. Med hänsyn härtill anser jag det av hyresrådet angivna lägre anslagsbehovet böra läggas till grund för uppskattningen av kostnaderna för rådet under nästa budgetår. Emot rådets beräkning av medelsbehovet enligt detta alternativ synes mig, såvitt angår det till avlöningar beräknade beloppet, 234,000 kronor, ej vara något att erinra. Till bestridande av rådets omkostnader anser jag mig böra räkna med ett något lägre belopp än det av rådet föreslagna. Ett belopp av 50,000 kronor synes mig vara tillräckligt för sistnämnda ändamål.

För bestridande av hyresrådets såväl avlöningar som omkostnader har för innevarande budgetår anvisats ett gemensamt anslag. Emellertid torde det vara lämpligare att för nästa budgetår anvisa två särskilda anslag, ett till avlöningar å 234,000 kronor och ett till omkostnader å 50,000 kronor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1943/44 anvisa

dels till Statens hyresråd: Avlöningar ett förslagsanslag
av kronor 234,000;
dels ock till Statens hyresråd: Omkostnader ett förslagsanslag
av kronor 50,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.